

Warmteparticipatiefonds – strategie inzet warmtemiddelen

'Om de energietransitie aan te jagen zet de provincie stevig in op warmte, Vanuit het fonds van 100 miljoen euro is 65 miljoen beschikbaar voor warmte. Partijen met goede warmteprojecten kunnen bij ons terecht voor participaties en leningen. Het fonds kent een looptijd van 30 jaar en de middelen zullen revolverend worden ingezet gedurende deze periode. Dat houdt in dat alle rendementen en aflossingen beschikbaar blijven om de energietransitie aan te jagen.'

Inhoud

1	Investeren in Warmte	4
	Uitstekende uitgangspositie	4
	Leeswijzer	4
2	Doelstelling en uitgangspunten investeringsstrategie	5
	Een grotere inzet van warmte in een open netwerksysteem	5
3	Regionale warmtemarkt Zuid-Holland	8
	Ontwikkeling hoofdinfrastructuur voor warmte	8
	Marktanalyse	8
	Perspectief voor een open markt voor warmte	9
4	Het Warmteparticipatiefonds (WPF) - inzet warmtemiddelen	12
	Waar kan de provincie verschil maken	12
	Fasen projecten	12
	Adaptieve investeringsstrategie	12
	Financiële instrumenten	13
	Rendementen warmteprojecten en rendementseis WPF	14
5	Fondsarchitectuur	15
	Governance investeringen	15
	Fondsmanagement	15
	Rapportage	18
	Evaluatie	19
	Looptijd	19
	Investeringsrestricties	19
	Rendementseis	20
	Multiplier	20
	Kritische prestatie indicator (KPI)	20
	Risico management	21
	Staatssteun	21

1 Investeren in Warmte

In het Hoofdlijnenakkoord 2015 – 2019; Zuid-Holland: slimmer, schoner en sterker is € 100 miljoen opgenomen om de energietransitie in Zuid-Holland te realiseren. In de Energieagenda *Watt anders 2016-2020-2050*¹ is opgenomen wat Zuid-Holland gaat doen om – samen met alle partijen die daarbij belang hebben- de CO₂-uitstoot sterk terug te dringen. De energieagenda vormt het vertrekpunt voor de investeringsstrategie van het Warmteparticipatiefonds (WPF). Warmte vormt een belangrijke pijler van de Energieagenda. Van de € 100 miljoen uit het hoofdlijnenakkoord wordt € 65 miljoen via het Warmteparticipatiefonds² ingezet op warmte.

Uitstekende uitgangspositie

Zuid-Holland heeft een uitstekende uitgangspositie om zijn energie- en warmtevoorziening anders te organiseren. De Rotterdamse haven beschikt over veel industriële restwarmte en binnen de provincie zijn er bijzonder gunstige locaties voor het slaan van aardwarmteputten. Ook zijn er vele lokale initiatieven gericht op het benutten van lokale warmtebronnen. Het benutten van deze restwarmte en aardwarmte biedt grote kansen om CO₂ emissies te reduceren.

De komende jaren zal er in alle sectoren intensief ingezet worden op het besparen van energie en het terugdringen van CO₂ uitstoot. De totale warmtevraag in Zuid-Holland zal hierdoor substantieel afnemen, van circa 120 PJ nu tot circa 75 PJ in 2050. Deze resterende warmtevraag zal de komende jaren verder worden verduurzaamd. Dit zal gebeuren op schaalniveau van pand, straat, wijk, gemeente, regio en provincie. Daar waar mogelijk zal de verduurzaming eerst lokaal worden ingevuld met de beschikbare opties, de belangrijkste zijn het lokaal benutten van hernieuwbare bronnen, geothermie, duurzame elektriciteitsopwekking, *all electric* en restwarmte. Deze lokale opties zijn bij elkaar niet altijd of overal voldoende om de vraag volledig en met zekerheid in te vullen.

De regionale hoofdinfrastructuur en uitbreiding daarvan biedt aanvullende mogelijkheden om lokale (discontinue) warmtebronnen beter te benutten en vormt daarmee een belangrijk onderdeel vormen in het toekomstig warmtesysteem. Naast een robuuste hoofdinfrastructuur is een goed functionerende warmtemarkt waarbij warmtevraag en -aanbod elkaar kunnen vinden een essentiële schakel in het systeem van warmtevoorziening. Een robuust regionaal netwerk kan naast het vervullen van een transport- en marktfunctie een belangrijke rol vervullen in balancering, leveringszekerheid, opvangen van piekvraag en het ontsluiten van (seizoens)opslag.

Leeswijzer

In deze investeringsstrategie voor het Warmteparticipatiefonds komen in hoofdstuk 2 de doelstelling en uitgangspunten aan de orde. Hoofdstuk 3 gaat in op de warmtemarkt en de perspectieven voor de inzet van warmte bij de realisatie van de doelstellingen voor de energietransitie. In het daaropvolgende hoofdstuk 4 komt het Warmteparticipatiefonds aan bod. Tot slot wordt in hoofdstuk 5 ingegaan op de architectuur van het fonds. De energieagenda en het warmteplan vormen de basis voor deze investeringsstrategie en daarmee de inzet van warmtemiddelen.

¹ Door Provinciale Staten vastgesteld op 12 oktober 2016

² Daarnaast heeft de provincie € 2,0 miljoen beschikbaar gesteld voor de ondersteuning van lokale duurzame energie-initiatieven. De subsidieregeling staat tevens open voor de realisatie van warmte-aansluitingen. Ook wordt er met de gemeenten Den Haag en Rotterdam gewerkt aan een fonds waarin EFRO-gelden ter beschikking worden gesteld voor het realiseren van vraag en aanbod project rondom warmte.

2 Doelstelling en uitgangspunten investeringsstrategie

De doelstelling van de inzet van de warmtemiddelen is tweeledig:

1. Bijdragen aan de realisatie van de energiedoelen zoals deze zijn geformuleerd in de energie agenda, zijnde CO₂-reductie door de benutting van duurzame warmte;
2. Het realiseren van een schaa sprong in de warmtemarkt op het terrein van vraag, aanbod, infrastructuur en systemoperator-schap in de provincie Zuid-Holland.

De inzet van de beschikbare warmtemiddelen is succesvol indien het de bedrijven die actief zijn op de warmtemarkt in staat stelt geplande projecten uit te voeren waarmee bovenstaande doelstellingen worden gerealiseerd.

Een grotere inzet van warmte in een open netwerksysteem

De provincie streeft actief naar een verdere verduurzaming van de energiehuishouding. Het gebruik van beschikbare (rest)warmte uit industriële processen om daarmee een aanzienlijke vraag van onder de glastuinbouw te beantwoorden, is hierbij een belangrijke stap. Hiermee wordt immers warmte-opwekking elders vermeden, en daarmee CO₂-emissies.

Het overschot aan warmte kan tevens worden ingezet voor verduurzaming van andere bedrijven die een lage-temperatuurwarmte kunnen gebruiken voor hun bedrijfsproces. Ook biedt het inwoners van de provincie energiecomfort thuis via stadsverwarming.

Bij het toewerken naar een warmte-infrastructuur kiest de provincie voor een open netwerk, waarop in principe alle leverancier en afnemers kunnen aansluiten – zoals duurzame geothermiebronnen van individuele projecten.

Een dergelijke structuur heeft een aantal voordelen. Kleinschalige projecten kunnen hiermee maximaal worden benut en worden dus rendabeler. Daarmee vormt een dergelijke opzet geen blokkade, maar een stimulans voor ook kleinschalige duurzaamheidsinvesteringen.

Verder kan een onafhankelijke operator van een dergelijke warmterotonde heldere afspraken maken over de volgorde van inzet van warmtebronnen om daarmee duurzame bronnen voorrang te verlenen in lijn met de maatschappelijke wens.

Hiermee wordt het gebruik van (rest)warmte zelf verder verduurzaamd. Immers, warmte uit fossiele bronnen als kolen wordt hiermee teruggedrongen in lijn met het actief streven van de provincie naar een CO₂-arme energiehuishouding, terwijl ons energiesysteem betrouwbaar en betaalbaar blijft, maar ook echt duurzaam wordt. De provincie hanteert in deze investeringsstrategie dan ook de volgende uitgangspunten:

Open toegang voor vraag en aanbod

Bij de aanwezige en te ontwikkelen (hoofd) infrastructuur dient open toegang voor vraag en aanbod geborgd te worden. Naast warmteproductie dienen ook restwarmtebronnen en geothermiebronnen makkelijk toegang te kunnen krijgen tot de infrastructuur. Meer bronnen dragen bij aan de stabiliteit in het systeem. Tevens biedt het systeem alternatieve afzet mogelijkheden voor eigenaren van bronnen.

Onafhankelijke systemoperator

Een onafhankelijke systemoperator draagt primair de zorg voor een functionerend systeem. Zij dient ook open toegang voor vraag en aanbod te faciliteren. Ook houdt de systemoperator het marktmodel in stand waarmee vraag en aanbod elkaar kunnen vinden.

Klant centraal

Klanten staan centraal. De vraag naar warmte is leidend voor de ontwikkeling van de warmtemarkt. Dit geldt voor zowel de technische omwikkeling als het productenaanbod binnen warmte (temperatuur, herkomst).

Beperking opwekking warmte uit fossiele bronnen

De provincie streeft naar het afbouwen van bronnen die (uitsluitend) warmte produceren door het verbranden van fossiele brandstoffen. Dit is allereerst van belang voor delen van de markt die uitkunnen met laagwaardigere warmte. Essentieel is het vermijden van een lock-in en must run³ situatie voor deze fossiele bronnen.

Er blijkt bovendien nauwelijks tot geen vraag naar 'kolenwarmte' bij consumenten en bedrijfsmatige klanten van warmteleveranciers te bestaan. Een aantal gemeenten en de glastuinbouwsector hebben expliciet aangegeven dat zij geen warmte uit deze bronnen willen inzetten. De warmte van de kolencentrales is niet nodig om de toekomstige vraag naar warmte in te vullen, er zijn voldoende alternatieve en duurzame bronnen beschikbaar. Het onzekere perspectief van de kolencentrales maakt dat het maken van business cases gebaseerd op warmte uit deze bronnen niet haalbaar is. Daarnaast zet het opnemen van kolenwarmte de haalbaarheid van het ontsluiten van alternatieve duurzame energiebronnen onder druk. Het streven naar afbouw van fossiele warmte houdt tenslotte nauw verband met het streven naar een transitie in temperatuur regime.

Lokaal gebruik voor regionaal gebruik

Warmte wordt zoveel mogelijk lokaal benut, alvorens het via een warmte-infrastructuur gedistribueerd wordt. Gebruik van hoogwaardige warmte voor industriële processen wordt bij voorkeur allereerst dicht bij de bron gerealiseerd, voordat cascadering toegepast wordt.

Voorrang voor duurzaam

Duurzame warmtebronnen hebben voorrang op warmte-infrastructuur. Optimale benutting van deze bronnen vermindert de productie van warmte. Bij productie van warmte gaat verbranding, vergassing en vergisting van niet herbruikbare afvalstromen voor op opwekking uit fossiele bronnen. In het toekomstige systeem moet voorrang voor geothermie en restwarmte geborgd zijn.

Optimale netwerkachitectuur

De netwerkachitectuur dient ontwikkeld te worden vanuit een collectieve visie op de warmtemarkt. Synergiën in het systeem moeten benut worden. De huidige ontwikkeling van leiding tracés vindt plaats binnen de individuele werkelijkheid van bestaande spelers en dat leidt tot een suboptimale netwerkachitectuur.

³ Lock-in en must run vermijden: het voorkomen van een situatie waarbij een bron dermate belangrijk is, dat een warmtesysteem niet kan functioneren zonder (permanente) warmteproductie door die specifieke bron.

Transitie temperatuur regime

Door toepassing van vergaande isolatiemaatregelen kan de gebouwde omgeving op termijn met lagere temperaturen verwarmd worden. Dit geeft nieuwe mogelijkheden voor de temperatuurkeuze in de hoofdinfrastructuur. Een lager temperatuurregime maakt de toegankelijkheid voor diverse duurzame bronnen, zoals geothermie haalbaar. De provincie streeft daarom naar een transitie naar deze lagere temperatuur in het hoofdsysteem. Waar nodig kan lokaal warmte worden opgewerkt tot hogere temperaturen of gecascadeerd. De gevraagde warmtecapaciteit speelt een belangrijke rol in transitie van temperatuur regime. Hierbij is tevens de gewenste druk in het systeem een bepalende parameter in het kunnen aanpassen van het temperatuur regime.

3 Regionale warmtemarkt Zuid-Holland

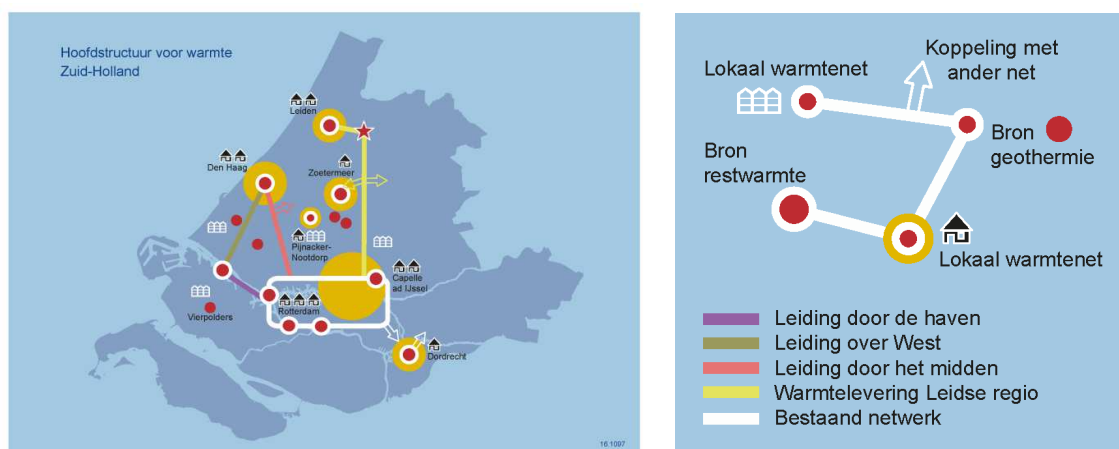
De provincie heeft voor het opstellen van de warmtestrategie een verkenning van de regionale warmtemarkt in Zuid-Holland uitgevoerd. In deze marktverkenning is met een groot aantal spelers op de warmtemarkt gesproken.

Ontwikkeling hoofdinfrastructuur voor warmte

De hoofdinfrastructuur bestaat momenteel uit verbonden pijpleidingen in de haven van Rotterdam, op de Zuid- en Noordoever van Rotterdam. Eneco is exploitant van de Leiding over Noord, Warmtebedrijf Rotterdam (WbR) exploiteert de Nieuwe Warmteweg. Daarnaast is hoofdinfrastructuur aanwezig bij Rotterdam Prins-Alexander naar het tuinbouwgebied in Lansingerland (Uniper). In verschillende steden in de zuidelijke Randstad zijn al lokale distributienetten aanwezig (zie het warmteplan Anders verwarmen, bijlage).

In aanvulling op de bestaande leidingen rondom Rotterdam zijn aanvullende hoofdtracés in ontwikkeling (zie figuur 1) om aanvullend gebieden te verbinden:

- Eneco ontwikkelt de 'Leiding door het Midden'. Deze leiding zal voorzien in warmtevraag in Delft en Den Haag;
- Warmtebedrijf Rotterdam (WbR) ontwikkelt de 'Warmtelevering Leidse regio'. Deze leiding is gericht op de warmtevraag in Leiden en Heineken;
- Warmtebedrijf Rotterdam (WbR) ontwikkelt de 'Leiding door de haven'. Deze leiding beoogt restwarmte uit te koppelen uit het havenindustriële complex;
- Havenbedrijf (HbR) en Gasunie werken samen aan de 'Leiding over West'. Deze leiding beoogt het Westland van warmte te voorzien.

Figuur 1: hoofdstructuur voor warmte Zuid-Holland

De business cases worden tot op heden als individueel projecten ontwikkeld. Dit is echter niet wenselijk vanuit de benadering van een samenhangend en samenwerkend warmte systeem.

Marktanalyse

Uit gesprekken met de relevante partijen binnen de warmtemarkt in Zuid-Holland kan geconcludeerd worden dat de huidige (beperkte) warmtemarkt onvoldoende functioneert om de gewenste doelen te bereiken. De markt wordt gekenmerkt door een versnippering van aanbieders, eigenaren van

leidingen en lokale netten en systemoperators. Er is een veelheid aan contractmodellen voor transport en er mist uniformiteit. Het ontbreken van samenhang leidt ertoe dat het zelfs lastig is om rendabele projecten te realiseren.

De belangrijkste waarnemingen uit de marktanalyse zijn:

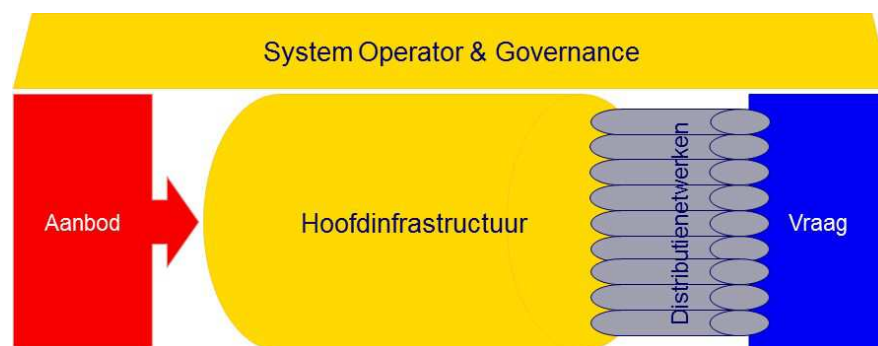
- Investeringsanalyse vindt plaats vanuit individuele projecten. Zo worden projecten doorgerekend met een horizon van 30 jaar waar de levensduur veelal 50 jaar of langer is. Ook worden enkel de verdiensten die direct betrekking hebben op het project meegenomen in de investeringsanalyse. Voordelen die elders in de infrastructuur ontstaan (ook bij dezelfde eigenaar) worden veelal niet betrokken in de analyses;
- Er zijn veel monopolistische subsystemen met eigen contractmodellen;
- Er zijn exploitatiegaranties nodig m.b.t. afname woonomgeving;
- Er is geen open markt om warmte te verhandelen;
- Hoge drempel voor toetreders;
- Kip-ei probleem: te weinig infra genereert geen nieuwe bronnen en vraag en vice versa.

Er is sprake van suboptimale netwerktopologie vanuit totaalperspectief op warmte in Zuid-Holland. Gelet op de gewenste schaa sprong, die noodzakelijk is om de energietransitie te versnellen, is met marktpartijen besproken wat de mogelijkheden zijn om deze schaa sprong te gaan bewerkstelligen. In gesprekken met deze marktpartijen is door hen aangegeven dat ontwikkeling vanuit collectief belang zal leiden tot een optimaler en efficiënter systeem.

Perspectief voor een open markt voor warmte

Vanuit Zuid-Hollands perspectief kan de warmtemarkt worden opgedeeld in een aantal kernelementen:

Er zijn verschillende **aanbieders** van verschillende soorten warmte. In de gebouwde omgeving is er **vraag** van huishoudens en bedrijven. Vraag en aanbod worden verbonden door de **hoofdinfrastructuur** en lokale distributienetwerken. Het netwerk wordt (idealiter) beheerd door één (onafhankelijke) **system operator** die ook een rol heeft of kan hebben in de governance van de markt (marktmeester). Dit is weergegeven in onderstaand figuur.

Figuur 2: kernelementen van de warmtemarkt

De verantwoordelijkheid voor de leveringszekerheid is in het huidige systeem gelegen bij de leveranciers van warmte bij eindklanten. In een toekomstig systeem kan dit komen te liggen bij het systeem zelf door de opbouw en beheersingsmaatregelen die daar kunnen worden voorzien.

Systemoperator & Governance

Voor een werkende warmtemarkt is een gereguleerd systeem onmisbaar. Zo dient toegang tot het systeem gereguleerd te worden (*regulated TPA*⁴) en dienen er afspraken te komen over het optimaal inzetten van warmte in het systeem.

Om van individueel werkende subsystemen naar een integraal systeem te gaan is nadrukkelijk een publieke rol en schakel van belang. Om deze redenen heeft het Rijk in zijn energieagenda aangegeven dat er een onafhankelijke *systemoperator* dient te komen.

'...Het kabinet wil in ieder geval bij grootschalige warmtenetten de volgende rollen aan publieke regels binden:

- *onafhankelijk systeembeheer (vraag en aanbod, balancering);*
- *netbeheer (aanleg, operationele aspecten en onderhoud);*
- *eigenaar/financier.*

Dit vraagt om aanpassing van wet- en regelgeving. Bij de uitwerking hiervan moet rekening worden gehouden met de specifieke fysieke kenmerken van warmtenetten. Ook moet een overgangsregime voor bestaande warmtenetten gelden...'

Een gereguleerd systeem met een open markt voor warmte zal bijdragen aan het betaalbaar zijn en blijven van warmte.

Hoofdinfrastructuur

De hoofdinfrastructuur vormt een essentiële schakel tussen de regionale en lokale netwerken en maakt het mogelijk om:

- Meer lokale (discontinue) bronnen te benutten o.a. door balancerende en piek- en back-up mogelijkheden;
- Makkelijker aardwarmte in te zetten;
- Overtollige restwarmte te kunnen benutten daar waar de behoefte is.

Daarnaast spelen de technische installaties van de hoofdinfrastructuur een rol bij het (technisch) balanceren van het systeem.

Aanbod

In Zuid-Holland is een enorm potentieel aan nieuwe warmtebronnen beschikbaar. De ondergrond van de provincie biedt mogelijkheden voor ondiepe en diepe geothermie, in het haven industrieel complex kan ook in de nieuwe biobased economie (veel) meer restwarmte worden uitgekoppeld. En ook de Greenport kan op veel manieren warmte leveren. Op dit moment wordt door Havenbedrijf Rotterdam gewerkt aan het uitkoppelen, ontsluiten en uitwisselen van restwarmte tussen bedrijven, in het West- en Oostland wordt door coöperaties van tuinders gewerkt aan het ontsluiten van geothermiebronnen en (rest)warmte uit kassen en oogstproducten. Door samenwerking van initiatiefnemers en het koppelen van bronnen in lokale netwerken verbeteren de realisatiekansen van individuele projecten. Door de koppeling van bronnen van meer aanbieders en gebruikers verbetert de leveringszekerheid en nemen financiële risico's af.

⁴ TPA: third party access

Warmtevraag en distributie netten

Gemeenten, netwerkbeheerders, woningbouwcoöperaties, bedrijven en particuliere initiatiefnemers werken aan verduurzaming van de woon- en werkomgeving. Op verschillende plaatsen wordt gestart met de voorbereiding van aardgasloze wijken. In projecten van gemeenten en woningbouwcoöperaties geven samenwerkingspartners samen met bewoners in een aantal wijken een eerste aanzet voor de transitie van aardgas naar all-electric, groen gas, restwarmte en/of geothermie. Ook wordt ervaring opgedaan met financiering, samenwerking en regelgeving. Op basis van de bevindingen wordt de verdere fasering en aanpak uitgewerkt voor de overgang naar een aardgasvrije stad. Nieuwe gebouwen en wijken worden waar mogelijk aangesloten op (bestaande) distributienetten voor warmte. Het stimuleren en mogelijk maken van de vraagontwikkeling geeft aanbieders (en investeerders) zekerheden.

4 Het Warmteparticipatiefonds (WPF) - inzet warmtemiddelen

Op grond van een analyse van de markt zijn twee deels parallelle hoofdlijnen bepaald waarbinnen de provincie tot de inzet van middelen kan komen. Uit diverse gesprekken is naar voren gekomen dat zowel op infrastructuur als de ontwikkeling van vraag en aanbod behoefte bestaat aan financieringsmiddelen. In de komende paragrafen komt aan bod hoe de provincie een effectieve bijdrage kan leveren aan deze projecten.

Waar kan de provincie verschil maken

Het WPF heeft uitsluitend nominaal revolverende middelen beschikbaar. Dit betekent dat het fondsvermogen bij het aflopen van het fonds minimaal gelijk moet zijn aan het fondsvermogen bij aanvang. Dit betekent dat er geen mogelijkheden zijn tot het geven van klassieke subsidies op de investeringsopgaven. De middelen moeten immers terug naar de provincie; het rendement op de beschikbaar gestelde middelen is vanuit PZH 0% na kosten. De provincie leent de benodigde middelen. De betreffende hoofdsom van deze lening(en) dient zonder inflatie te worden terugbetaald. Derhalve is er geen inflatiecompensatie opgenomen in de rendementseis.

De inzet van de middelen van de provincie dient te leiden tot een verlaging van de kapitaallasten van projecten. De inzet van middelen is dan daar het effectiefst waar banken of vergelijkbare financiers niet in staat zijn financiering ter beschikking te stellen. In de praktijk komt dit neer op het verstrekken van eigen vermogen of risicodragende leningen met eigenschappen van eigen vermogen met een lagere rendementseis. Hierdoor dalen de vermogenskosten van een project, wat een positieve impact heeft op het verkleinen van een onrendabele top. Daarnaast is het de bedoeling de middelen meerdere keren (revolverend) in de tijd in te kunnen zetten.

Fasen projecten

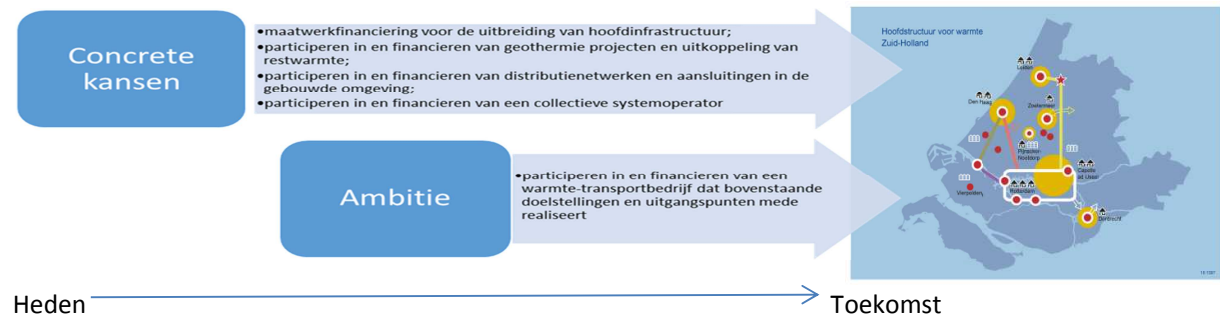
In de totstandkoming van projecten kan onderscheid gemaakt worden in onderstaande drie fases. Deze fases kennen allen hun eigen specifieke risico's en vragen per fase een maatwerk aanpak.

- Ontwikkelfase: in deze fase wordt een plan ontwikkeld en vindt voorinvestering plaats in studies, ontwerpen en contractvorming;
- Bouwfase: in deze fase wordt overgegaan tot realisatie van een plan. Het project wordt in opdracht gegeven bij aannemers;
- Exploitatiefase: in deze fase wordt een project geëxploiteerd.

Adaptieve investeringsstrategie

Er is op basis van de bestaande marktsituatie een adaptieve investeringsstrategie ontwikkeld voor de inzet van de warmtemiddelen via het WPF. De ontwikkelingen in de bestaande markt vragen om de inzet van middelen op korte termijn. De provincie heeft concreet vragen gekregen voor bijdragen van verschillende partijen die bezig zijn met zowel de ontwikkeling van geothermie, uitkoppeling van restwarmte als hoofdinfrastructuur. De inzet van de middelen op korte termijn draagt bij aan de ambitie om op middellange termijn te komen tot een warmtetransportbedrijf op Zuid-Hollandse schaal.

De projecten die voor participatie of financiering op korte termijn in aanmerking komen dienen ook bij te dragen aan de haalbaarheid de totstandkoming van en deelname in een warmtetransportbedrijf op Zuid-Hollandse schaal. In figuur 3 worden de concrete kansen in perspectief van de ambitie geplaatst.

Figuur 3: kansen en ambitie Warmteparticipatiefonds

Het fonds zet in op:

- participatie en maatwerkfinanciering voor de uitbreiding van hoofdinfrastructuur voor maximaal 75% van het fondsvermogen;
- participeren in en financieren van een collectieve systemoperator voor maximaal 10% van het fondsvermogen;
- participeren in en financieren van geothermie projecten en uitkoppeling van restwarmte voor maximaal 60% van het fondsvermogen;
- participeren in en financieren van distributienetwerken en aansluitingen in de gebouwde omgeving voor maximaal 60% van het fondsvermogen;
- participeren in en financieren van een warmtetransportbedrijf dat de doelstellingen en uitgangspunten, zoals genoemd in hoofdstuk 2, mede realiseert voor maximaal 100% van het fondsvermogen. Dit warmtetransportbedrijf dient gedragen te worden door bestaande marktpartijen die op hoofdinfrastructuur en system operatorschap een wezenlijk rol vervullen in de bestaande warmtemarkt. WPF borgt bij participatie of financiering van dit warmtetransportbedrijf dat minimaal euro 15 miljoen direct of indirect aangewend wordt in de realisatie van aanbod- en vraagprojecten. WPF streeft ernaar projecten, die zich daarvoor lenen en waarin reeds is geïnvesteerd in te brengen in dit warmtetransportbedrijf.

Bovenstaande is nader uitgewerkt in de investeringsrestricties in hoofdstuk 5. Ook zullen deze instructies worden uitgewerkt in de aandeelhoudersinstructie.

Financiële instrumenten

WPF kan participeren, (risicodragende) leningen⁵ verstrekken en/of garanties geven. Garanties kunnen door het fonds uitsluitend geven worden in relatie tot een participatie. In onderstaand kader is dit nader gespecificeerd. Op basis van de uitgevoerde marktverkenning zal WPF zich richten op twee vormen van financiering:

- Financiering van de ontwikkel- en bouwfase middels eigen vermogen, leningen of garanties;
- Financiering van de exploitatiefase middels eigen vermogen, leningen of garanties.

⁵ Het fonds heeft expliciet niet tot doel andere financiers te vervangen.

WPF kan uitsluitend **garanties** geven aan projecten waarin zij participeert. Deze garanties houden daarmee direct verband met het aandeelhouderschap dat WPF heeft en lopen gelijk op met garanties van medeaandeelhouders. Er worden geen garanties gegeven op financieringen van derden. Garanties worden voor de absolute hoogte van de betreffende garantie aangehouden op de balans van het fonds.

In de aandeelhoudersinstructie worden nadere eisen opgenomen met betrekking tot bovenstaande financiële instrumenten.

Rendementen warmteprojecten en rendementseis WPF

Marktpartijen rekenen warmteprojecten momenteel door met een maatschappelijke rendementseis op eigen vermogen van 6% tot 7%. De gemiddelde vermogenskostenvoet ligt rond de 4,5%. Een project dient over de looptijd deze rendementen te kunnen generen om alle verschaffers van kapitaal hun inleg terug te kunnen betalen plus het door die partijen gevraagde rendement.

Om concrete kansen te benutten participeert en financiert WPF alleen sluitende business cases in de ontwikkel-, bouw- en exploitatiefase. Deze cases mogen sluitend zijn door de participatie van WPF. De rendementseis van WPF is gebaseerd op het nominaal⁶ revolverend karakter van het fonds. De rendementseis die WPF hanteert dekt de uitvoeringskosten van WPF en verwachte en onverwachte verliezen van projecten.

Ook bij de participatie en financiering van een warmtetransportbedrijf dient rekening te houden met het nominaal revolverend karakter van het fonds. Bij aanvang van een participatie en/of financiering blijkt dit nadrukkelijk uit de business case. De spreiding van risico's vindt plaats binnen het warmtetransportbedrijf. Beoordeling van het business plan van het warmtetransportbedrijf als geheel is daarmee essentieel voor de beoordeling of voldaan kan worden aan de eis van nominale revolverendheid. Belangrijke begrippen die door marktpartijen gebruikt worden en waar de provincie kennis van moet nemen en rekening mee moet houden zijn de terugverdientijd, het projectrendement en de onrendabele top.

De **terugverdientijd** van een project geeft aan wanneer de initiële investering is terugverdiend. Er is dan nog geen sprake van een rendement voor de verschaffers van kapitaal. Projecten die geen terugverdientijd kennen genereren dermate weinig inkomsten dat de oorspronkelijke investering over de looptijd niet wordt terugverdiend. Deze projecten zijn niet realiseerbaar zonder klassieke subsidies van een overheid.

Indien het **projectrendement** minimaal 0 is worden alle investeringen over de looptijd van het project terugverdiend. In dat geval is de terugverdientijd gelijk aan de looptijd van het project. Het projectrendement dient op basis van rendementseisen op het verschafte kapitaal rond de 4,5% te liggen om geen onrendabele top te kennen.

In de berekening van de **onrendabele top** wordt de investering in een project vergeleken met de huidige waarde van alle toekomstige inkomsten van het project. De waarde van de toekomstige (netto) inkomsten wordt bepaald door deze inkomsten contant te maken tegen de gemiddelde vermogensvoet van het project. Indien de huidige waarde van de inkomsten lager is dan de investering is er sprake van een onrendabele top. Een project is dan niet haalbaar. De onrendabele top moet minimaal nul zijn om een realistische business case te krijgen. Om een onrendabele top te verminderen kunnen de investeringen verlaagd worden, de inkomsten verhoogd of de exploitatie uitgaven verlaagd worden.

⁶ Nominaal revolverend: de hoofdsom dient terug te vloeien naar de provincie, maar de middelen mogen meerdere keren worden ingezet.

5 Fondsarhitectuur

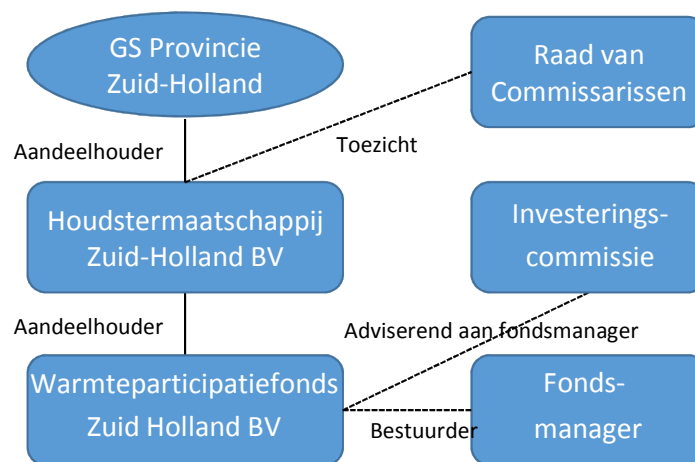
Voor de opzet van het Warmteparticipatiefonds is gebruik gemaakt van de 'handreiking revolverende fondsen' (PZH-2016-554472951) van de provincie Zuid-Holland. Deze handreiking brengt niet alleen de stappen in beeld om te komen tot een fonds, maar ook de toepasselijke nationale, provinciale en interne regelgeving.

Governance investeringen

De Houdstermaatschappij Zuid-Holland BV (HZH) heeft tot doel het houden en bewaren van aandelen in provinciale fondsen. De provincie is enig aandeelhouder in de houderstermaatschappij. De statuten van de houdstermaatschappij voorzien in de mogelijkheid een raad van commissarissen in te stellen.

Het Warmtefondsparticipatiefonds Zuid-Holland wordt opgericht als Besloten Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (BV). De aandelen worden gehouden door HZH. Het fondsmanagement, zijnde het bestuur en beheer, wordt door het fonds inbesteed bij de provincie voor tenminste de eerste twee jaar en maximaal drie jaar. Na deze periode zal beoordeeld worden of het fondsbeheer aanbesteed zal worden.

De fondsmanager legt investeringsvoorstellen voor aan een investeringscommissie. Deze commissie brengt een advies uit ten aanzien van de investering aan de fondsmanager. Bij een negatief advies op inhoudelijke gronden kan de fondsmanager het voorstel voorleggen aan de RVC. Bij een negatief advies op grond van het overschrijden van investeringsrestrictie kan de fondsmanager het voorstel voorleggen aan de aandeelhouder, deze escalatie mogelijkheden zullen nader worden uitgewerkt in een procedure. In figuur 4 is dit schematisch weergegeven.

Figuur 4: corporate structuur HZH/WPF

Fondsmanagement

De fondsmanager is uitvoerder van het primaire proces van het fonds. Het primaire proces omvat de volgende taken:

- Communicatie
- Acquisitie
- Selectieproces
- Besluit tot investeren
- Beheer van de investeringen
- Exit

De Fondsmanager wordt daarbij geadviseerd door een Investeringscommissie die is samengesteld uit experts. De provincie Zuid Holland stelt als aandeelhouder van HZH de kaders, die deze op haar beurt doorgeeft aan het fonds. De Raad van Commissarissen van HZH houdt toezicht op de naleving.

a) Communicatie

De fondsmanager maakt het fonds bekend in de markt. De fondsmanager wordt gevraagd een communicatiestrategie op te stellen, die passend is bij de investeringscriteria van het fonds.

b) Acquisitie

Het bestuur of de fondsmanager van het fonds dient investeringsaanvragen op basis van een verkorte analyse eerst goed te keuren voordat een indicatieve termsheet naar initiatiefnemer van een project kan worden uitgebracht. Vervolgens dient, na afstemming/onderhandeling met de initiatiefnemer, voor het verkrijgen van een bindende termsheet, een uitgewerkt investeringsvoorstel aan de Investeringscommissie voor advies te worden voorgelegd waarna het bestuur tot een definitief besluit kan overgaan. Hierin worden minimaal de volgende analyses/stukken vastgelegd:

- Termsheet zoals indicatief verstuurd aan de initiatiefnemer
- Risico classificatie project
- Rendementsverwachting, met een worst case scenario
- Cashflow-, balans- en verlies- en winstprognoses voor de duur van het project
- Documentatie van de entiteit(en) waarin wordt geparticipeerd zoals ten minste: kopieën van de jaarrekening, uittreksel handelsregister en identificatie bestuurders
- Juridische status en structuur van het project
- Fiscaliteit
- Financieringsstructuur en convenanten
- Duurzaamheidsrendement (CO₂-reductie)

c) Selectieproces

De Investeringscommissie toetst de investering aan de gestelde criteria en de verwachte bijdrage aan de fondsdoelstellingen. Hierbij worden de bestaande investeringen meegewogen (spreiding).

Een initiële aanvraag (project lead) wordt middels een quick scan beoordeeld aan de hand van interne rekenmodellen (o.a. rendement), kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen en de tot dan toe beschikbare documentatie. Dit leidt tot een eerste schifting. De projecten met een positieve analyse op basis van de quick scan worden voorgelegd aan het bestuur. Het bestuur geeft toestemming voor het vrijmaken van arbeidscapaciteit om tot een volwaardige business case analyse te komen. Er wordt aan de initiatiefnemers een indicatieve termsheet uitgebracht met de belangrijkste voorwaarden en parameters waaronder het fonds bereid is deel te nemen.

Indien de indicatieve termsheet voldoende aanleiding geeft voor de initiatiefnemer om verder te praten met het fonds wordt de business case in detail uitgewerkt en wordt een investeringsvoorstel gemaakt. Het investeringsvoorstel wordt voorgelegd aan het bestuur en investeringscommissie. Bij positief besluit vindt *due diligence* (=boekenonderzoek voor investeringsbesluit) en uitwerking van de overeenkomsten plaats binnen de kaders van het goedgekeurde investeringsvoorstel. Op grond van de finale documentatie besluit het bestuur tot het aangaan van de transactie.

d) Besluit tot investeren

Als de fondsmanager voornemens is een financiering te verstrekken aan een initiatiefnemer, legt de fondsmanager het voornemen voor advies voor aan de Investeringscommissie. Het voorstel bevat ten minste:

- a) het bedrag van de beoogde financiering;
- b) onder welke voorwaarden de financiering zal worden gedaan;
- c) een onderbouwing op welke wijze aan de voorwaarden van het Investeringsreglement kan worden voldaan; en
- d) een exit-strategie voor de verkoop of inkoop van het genomen aandelenkapitaal dan wel de aflossing van de verstrekte lening.

Indien de Investeringscommissie positief aan het bestuur adviseert, kan het bestuur de beslissing nemen tot het verstrekken van financiering. Indien de Investeringscommissie negatief adviseert aan het bestuur, kan het bestuur beslissen om geen financiering te verstrekken dan wel een voorstel te maken om toch financiering te verstrekken en deze ter goedkeuring voor te leggen aan de RvC of aandeelhouder, e.e.a. afhankelijk van de grond van het negatieve advies.

e) Beheer van de investeringen

Nadat de financiering (dit betreft zowel eigen vermogen als vreemd vermogen) is verleend, komt deze onder het beheer van het fonds. Het bestuur is verantwoordelijk voor dit proces. Iedere financiering wordt beheerd en gemonitord door een medewerker van de fondsmanager die rechtstreeks rapporteert aan het bestuur.

Indien het bestuur tussentijds inschat dat een project zeer waarschijnlijk niet aan de vereiste rendementseisen zal voldoen, zullen de volgende stappen worden gezet:

- a) Uitwerking van scenario's van het project; wat is het verwachte rendement dat kan worden gehaald, is bijsturing mogelijk/wenselijk en wat zou een verkoop/afstoting van het project opleveren
- b) Besluit directie over de te nemen stappen
- c) Voorstel, met analyse van de verschillende scenario's, aan de Investeringscommissie
- d) Goedkeuring en executie

f) Exit (aflossen / verkoop / desinvestering)

Algemene strategie

Het fonds kent een looptijd van 30 jaar. Daarbinnen zullen exits plaatsvinden om de fondsmiddelen weer vrij te maken. Het fonds kent daarnaast de inspanningsverplichting om haar middelen te laten circuleren tijdens de looptijd van het fonds. Daartoe zal het fondsmanagement een actieve exit-strategie moeten volgen. Het fonds kan participeren, financieren en/of garanties geven. Concrete projecten die worden gerealiseerd voorafgaand aan de totstandkoming van het warmtetransportbedrijf kennen een exit doordat deze projecten ingebracht worden op een participatie in het warmtetransportbedrijf.

Exits van participaties

In geval van een participatie zal de fondsmanager zich vooraf moeten vergewissen dat de betreffende participatie na realisatie goed te verkopen is en de verkoopmogelijkheid ook moeten borgen bij partners in het project.

Bij participaties dient met de partners op voorhand de gewenste exit strategie te worden vastgelegd. Tegen het einde van de overeengekomen looptijd zal het fonds haar participaties te koop aanbieden. Het is van belang om in de documentatie hierover bepalingen op te nemen zodat het fonds flexibel is in haar verkoopmoment.

Exits van leningen

In geval van financieren door middel van een lening bepaalt de leningsstructuur (rente en aflossing) wat het fonds op de lening ontvangt. Natuurlijk moet hier ook gekeken worden naar tussentijdse herfinancieringen. Leningen kennen een aflossingsschema voor terugbetaling van de hoofdsom.

Exits van garanties⁷

WPF kan uitsluitend garanties geven aan projecten waarin zij participeert. De garanties houden direct verband met het aandeelhouderschap dat WPF heeft. Het beëindigen van garanties valt gelijk met de exit van een participatie.

Beheer middelen en cash calls

Het gecommiteerde vermogen bij aanvang bedraagt € 65 miljoen. Dit bedrag staat vanaf de aanvang van het fonds geheel tot de beschikking, maar wordt middels cash calls gestort in het fonds. Het kapitaal wordt dus gestort als eigen vermogen naar gelang de voortgang in het doen van investeringen op basis van een liquiditeitsprognose. Het fonds monitort dat zij niet meer dan 1%, zijnde € 650.000,- van het fondsvermogen in liquiditeiten aanhoudt.

Rapportage

De rapportagecyclus wordt zoveel mogelijk aangesloten op de bestaande planning en control-cyclus van de provincie Zuid-Holland. De fondsmanager rapporteert en legt verantwoording af aan de Houdstermaatschappij Zuid-Holland gedurende de looptijd van het fonds. De houtermaatschappij legt op haar beurt weer verantwoording af aan de provincie, op basis waarvan eventuele bijsturing kan plaatsvinden:

- 1) Periodieke rapportage en verantwoording over voortgang, inclusief:
 - Kapitaalverstrekking: overzicht potentiële investeringen, gedane investeringen, portfolio van participaties en gerealiseerde exits, afgewezen aanvragen;
 - Ambities en doelen: status KPI's en voortgang;
 - Financiële indicatoren: bv. liquiditeit, geïnvesteerd vermogen, benodigd kapitaal, kosten.
- 2) Jaarlijkse aandeelhoudersvergadering waarin de jaarrekening over het afgelopen jaar en het investeringsplan voor het komend jaar ter goedkeuring worden voorgelegd;

⁷ Zie de definities van garanties in het kader op pagina 14.

- 3) Vierjaarlijks meerjarenplan en externe evaluatie, op basis waarvan de aandeelhouder beslist over de langetermijnstrategie en doelen van het fonds;
- 4) Ingrijpende bedrijfsbesluiten, waaronder investeringen boven de 12,5% van het fondsvermogen, die de aandeelhouder moet goedkeuren.

De fondsmanager zal ook bredere publieke verantwoording afleggen over het fonds en de behaalde resultaten. Deze publieke verantwoording wordt integraal onderdeel van de communicatiestrategie.

Evaluatie

De eerste evaluatie van het fonds en de investeringscriteria vindt plaats 3 jaar na het sluiten van de beheerovereenkomst. Vervolgens wordt elke 4 jaar geëvalueerd.

Het fonds wordt geëvalueerd op basis van de KPI en punten zoals markt, instrumenten, gehanteerde criteria, behandelnelheid aanvragen. Aan de hand van de evaluatie kunnen wijzigingen in de investeringscriteria worden voorgesteld aan de aandeelhouder. Hierbij wordt een bestendige gedragslijn in acht genomen.

Looptijd

De looptijd van het fonds bedraagt 30 jaar. De investeringsperiode bedraagt 15 jaar. Na 15 jaar kunnen nieuwe investeringen alleen gedaan worden met de instemming van de aandeelhouder. Vervolginvesteringen op bestaande investeringen blijven na 15 jaar mogelijk, met dien verstande dat de fondsmanager rekening dient te houden met een exit in het 30e jaar. De looptijd van het fonds kan telkens met 2 jaar verlengd worden indien dit noodzakelijk is om de exit strategie van het fonds vorm te geven.

Investeringsrestricties

Om te zorgen dat er voldoende risicospreiding is, krijgt het fonds een aantal voorwaarden mee. Het gaat hierbij om limieten per soort en per investering en is geen daadwerkelijke portefeuillevdeling. Dit laatste is aan het fondsmanagement.

1. Het fonds mag maximaal 75% van het fondsvermogen investeren in de hoofdinfrastructuur;
2. Het fonds mag maximaal 10% van het fondsvermogen investeren in een system operator;
3. Het fonds mag maximaal 60% van het fondsvermogen investeren in projecten op de vraagzijde;
4. Het fonds mag maximaal 60% van het fondsvermogen investeren in projecten op de aanbodzijde;
5. Het fonds mag maximaal 50% van het fondsvermogen investeren in één project op de hoofdinfrastructuur;
6. Het fonds mag 100% van het fondsvermogen investeren in een warmtetransportbedrijf Zuid-Holland, na akkoord van GS⁸, waarbij geborgd is dat minimaal 15 miljoen direct of indirect aangewend wordt in de realisatie van aanbod- en vraagprojecten;
7. Het fonds mag maximaal 20% van het van het fondsvermogen investeren in andere warmtefondsen;
8. Het fonds financiert maximaal 50% van de projectinvestering;

⁸ Het investeren van 100% van het fondsvermogen in een warmtetransportbedrijf vergt een separaat aandeelhoudersbesluit door GS. Alle middelen van het fonds worden in deze situatie namelijk in een bedrijf geïnvesteerd, hetgeen maakt dat het fonds maar een enkele investering houdt.

9. Maximaal 60% van het fondsvermogen bestaat uit leningen en garanties, waarbij maximaal 15% van het fondsvermogen uit garanties mag bestaan. Garanties worden voor de absolute hoogte van de betreffende garantie aangehouden op de balans van het fonds;
10. Het fonds houdt maximaal 49,9% van de aandelen van een onderneming. Het fonds bedingt bescherming voor haar positie als minderheidsaandeelhouder;
11. Het fonds verstrekt geen financieringen of wordt partij bij financiële instrumenten die kunnen leiden tot een hogere verplichting voor het fonds dan de nominale som van de betreffende financiering.

Deze investeringsrestricties worden nader uitgewerkt in een aandeelhoudersinstructie. Afwijking van bovenstaande restricties is alleen mogelijk met toestemming van de aandeelhouder.

Rendementseis

De aandeelhouder hanteert een rendementseis van 0% voor het hele fonds na beheerskosten. De provincie leent de benodigde middelen. De betreffende hoofdsom van deze lening(en) dient zonder inflatie te worden terugbetaald. Derhalve is er geen inflatiecompensatie opgenomen in de rendementseis.

Een rendementseis van 0% na beheerskosten betekent overigens niet dat deze lage rendementseis kan worden doorgelegd aan gedane investeringen. Het benodigde rendement op een investering is afhankelijk van het onderliggende risicoprofiel en de kans dat een investering verloren gaat. Mislukkingen en successen zullen elkaar binnen het fonds moeten compenseren. Een hoger rendement van het fonds komt uiteindelijk ten goede aan de aandeelhouder.

Multiplier

Het fonds hanteert een multiplier van minimaal 2.

Kritische prestatie indicator (KPI)

Het fonds wordt gemonitord aan de hand van de onderstaande KPI. Met deze indicator wordt de prestatie van het fonds en fondsmanager meetbaar gemaakt. Als KPI wordt de CO₂ reductie per geïnvesteerde euro gehanteerd⁹. Van een investering wordt verwacht dat deze een 10% betere CO₂ prestatie haalt over de looptijd van het project als een vergelijkbare investering door het fonds in het opkopen van EU-ETS CO₂-emmissierechten. De fondsmanager voert deze vergelijking aan de hand van de volgende formule uit:

$$\sum_t R \geq \frac{I}{P} \times (1 + r)$$

Waarbij:

I = Investering door het fonds (EUR)

P = EU-ETS-prijs (EUR/ ton CO₂), met een minimum van € 10,00 per ton CO₂

r = 10% (het project dient beter te presteren dan de index)

⁹ Dezelfde KPI wordt gehanteerd voor het Energie Innovatiefonds (EIF).

De minimum prijs van € 10,00 per ton CO₂ kan jaarlijks herzien worden door de aandeelhouder op voordracht van de fondsmanager. Deze KPI is niet van toepassing bij het nemen van een investeringsbeslissing ten aanzien van een participatie of financiering van een system operator. Dit is systeem overstijgend. Het toerekenen van CO₂ besparing aan een system operator is arbitrair.

Voorbeeld

Een infraproject van € 150.000.000 waarbij door het fonds € 13.000.000 wordt geïnvesteerd, dient bij een ETS-prijs van € 10,00 minimaal $(13.000.000/10 \times 1,1 =)$ 1.650.000 ton CO₂ te reduceren over de looptijd van het project. De totale CO₂ prestatie van het project wordt toegerekend aan de investering van het fonds.

Risico management

Het fondsmanagement zal bij haar investeringen behoudend te werk gaan, risico management maakt daarbij belangrijk onderdeel uit. Risico management is het geheel van identificeren, kwantificeren en beheersen van risico's binnen een organisatie. Risico management heeft niet noodzakelijkerwijs tot doel het uitsluiten of minimaliseren van risico's. Met behulp van goed risico management kunnen de risico's echter wel goed in kaart worden gebracht. Het fondsmanagement dient een deugdelijk systeem van risico management te voeren en daarover (periodiek) te rapporteren.

Het fondsmanagement dient per project een risicoanalyse uit te voeren om een goede inschatting te kunnen maken van de financiële en maatschappelijke risico's per project. In figuur 5 zijn diverse risico categorieën benoemd met daarbinnen voorbeelden van te analyseren risico's.

RISICOCATEGORIEËN				
POLITIEKE / BESTUURLIJKE RISICO'S	JURIDISCHE RISICO'S	MAATSCHAPPELIJKE RISICO'S	FINANCIËLE RISICO'S	COMPLIANCE / OPERATIONELE RISICO'S
- Reputatierisico	- Juridische structuur - Staatssteun - Aanbesteden - Vergunningen - Overige wet- en regelgeving (o.a. Wft, Fido/ Ruddy, AIFMD, Wet Markt en Overheid, Wet HOF)	- Maatschappelijke doelstelling - Draagvlak	- Bedrijfsrisico (kosten en opbrengsten, revolverendheid, weerstandsvermogen) - Marktrisico (rente, inflatie) - Liquiditeitsrisico - Kredietrisico	- Organisatiestructuur (taken, verantwoordelijkheden) - Processen/Systeemen - Techniek - Personeel - Externe gebeurtenissen

Figuur 5: voorbeeld risicocategorieën risicomangement

In de aandeelhoudersinstructies zullen nadere aanwijzingen voor WPF worden opgenomen inzake risico management. Tevens zal in de aandeelhoudersinstructie worden aangesloten op de P&C cyclus van de provincie.

Staatssteun

Alle investeringen van het fonds zullen voldoen aan Europese kaders voor staatssteun. Een staatssteuncheck en mogelijke melding van een participatie bij de Europese Commissie is integraal onderdeel van het beoordelings- en besluitvormingsproces. De staatssteunkaders beïnvloeden de aard en omvang van het belang dat WPF in een project neemt en de condities waaronder het participeert. Duurzame energie, waaronder warmte, is een belangrijke doelstelling voor de Europese Commissie en daartoe kent zij ook ruime mogelijkheden om binnen geoorloofde steun te investeren.

Colofon

Opdrachttitel

Investeringsstrategie Warmteparticipatiefonds

Opdrachtgever

Provincie Zuid-Holland

Documentnummer

PZH-DOS-2015-0005387

Versie

23 febr 2017, door GS vrijgegeven voor behandeling door PS